

משערין כל חפץ בפני עצמו? או ההפסד הכללי?

א. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כו עמוד ב

תנו רבנן: תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם, חדש - יותץ, ישן - יוצן.

ב. רש"י מסכת פסחים דף כו עמוד ב

חדש יותץ - שהרי על ידי היסק זה של ערלה נגמר ומתקיים כולו.

ישן - שאין היסק זה מועיל לו, אלא שאופה בו פת.

יוצן - שלא יאפה בו פת בהיסק זה.

ג. ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ז עמוד א

וכי תימא א"כ [דזה וזה גורם מותר], ישן אמאי יוצן, דהא איכא זה וזה גורם תנור דהיתרא ועצים דאיסורא! י"ל דכי אמרינן זה וזה גורם מותר ה"מ דיעבד, אבל לכתחלה לא. והכי מוכחא בע"ז (דף מט א). אבל בחדש לא אמרינן יותץ דכיון דלית ליה תקנתא אלא בנתיצה כדיעבד דמי.

ד. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיא עמוד ב

כי אתא רבין א"ר יוחנן: מליח - אינו כרותח, וכבוש - אינו כמבושל; אמר אביי: הא דרבין ליתא, דההיא פינכא [קערה של חרס] דהוה בי ר' אמי דמלח ביה בשרא - ותבריה, מכדי, רבי אמי תלמיד דר' יוחנן הוה, מאי טעמא תבריה, לאו משום דשמיעא ליה מיניה דר' יוחנן דאמר: מליח - הרי הוא כרותח?

ה. ר"ן על הרי"ף מסכת חולין דף מ עמוד ב

ומהא שמעינן דנותן טעם לפגם לכתחלה אסור דאי לא אמאי תברה לשהייה עד למחר דהויא נותן טעם לפגם אלא ש"מ דלכתחלה אסור

ו. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ל עמוד א

אמר רב: קדירות בפסח ישברו. ואמאי? לשהינהו אחר הפסח, וליעבד בהו שלא במינו! - גזירה דילמא אתו למיעבד בהו במינו. ושמואל אמר: לא ישברו, אבל משהי להו לאחר זמנו, ועביד בהו בין במינו בין שלא במינו.

ז. שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן מג

"והנה לכאורה יש צד להקל ע"פ מה שכתב המנחת יעקב (כלל פ"ה סי' קס"ד) בהפ"מ = בהפסד מרובה = יש להתיר בכ"ח = בכלי חרס = להשתמש בו אחר מעל"ע = מעת לעת = דהוי כדיעבד כיון שהוא הפסד מרובה כמ"ש הר"ן פ' כ"ש ושכן דעת מהרלב"ח (סי' קכ"א)" עכ"ד.

אמנם נראה דג"ז אינו, דהנה מהרלב"ח שם הוציא דבריו דלכאורה דברי הר"ן סותרים אהדדי דבפסחים פרק כל שעה גבי תנור יוצן כתב אף דזוז"ג = דזה וזה גורם = לכתחילה אסור מ"מ כיון דתנור אין לו תקנה אלא בנתיצה הוי כדיעבד, ואלו בחולין כתב הר"ן בההיא פינכא דתברא ולא אשהיי מעל"ע דנטל"פ לכתחילה אסור, הרי דאף בכלי חרס דאין לו תקנה אלא שבירה לא הוי כדיעבד, והוכיח מזה דיש חילוק בין תנור דהפסידו מרובה ובין פינכא דהוי הפסד מועט. והכי דייק' לישנא דהר"ן פרק כ"ש = כל שעה = גבי קדירות בפסח, שכתב "אף על גב דלרב אי אפשר שלא לשבור הקדירה, אפ"ה לא הוי כדיעבד. וראיה לדבר מדאמרינן גבי פינכא וכו', א"ו דפינכא וקדירה אף על גב דצריך לשוברן לאו כדיעבד דמי" עכ"ל, מדדייק "א"ו פנכא וקדירה" משמע דר"ל דהנך משום דאין הפסידן מרובה לאו כדיעבד דמי, עיין שם.

והרי בודאי לא ניתן לשמוע דקדירות בפסח מיירי דוקא ביש לו רק מעט קדירות ולא הרבה דפשטא דמלתא כל קדירות של כל ימות השנה יש בהם הפסד מרובה א"ו דמ"מ כל קדירה בפני עצמה לא הוי הפ"מ ולא מהני הפ"מ ע"י צרופן, ורק בתנור דהכלי בעצמו הוי הפ"מ [וכמו כן אני מסופק בכמה ענינים דמקילים בהפ"מ כמו ב' בועי דסמיכי במים זכים אם הטבח שחט ב' או ג' בהמות והיה בכלום ב' בועי דסמיכי במים זכים, ובענין דחזא בהמה לא הוי הפ"מ, רק ב' וג' הוי הפס"מ אם זהו מיקרי הפ"מ כיון דכל אחד בעצמו לא הוי הפ"מ. ואפילו אם נידון דהתם מקרי הפ"מ, מ"מ יש לחלק דוקא התם דהוי ספיקא דדינא אם הוא כשר או טריפה וסמכינן בהפ"מ אמכשירין, מש"ה השתא דאירע כן בב' וג' דאו כלהו כשרים או דכולן טריפות סמכו בהפ"מ על המכשירים, אבל הכא לענין אב"י דאין זה מכח ספק אלא כך הוא מדין חז"ל דאסרו כלי שאב"י לכתחילה והתירו כדיעבד, ובכלל הזה כדיעבד בכלי שאין לו תקנה אלא בשבירה והוא הפ"מ י"ל דדנין על כל כלי בפ"ע דמ"מ הך כלי עומד באיסורו דהוי לכתחילה], א"כ בנ"ד דהוי הפ"מ רק מכח שיש לו הרבה כלים לא מקרי דיעבד דהוי ממש כמו קדירות בפסח.

ח. שו"ת כתב סופר יורה דעה סימן פ

ומ"ש מהר"ח לחלק בין תנור לקדירה תמוה אטו רב בקדירה א' אמר ישבר הלא אמר סתם קדירות בפסח אפי' הרבה ולא נתן דבריו לשיעור' בין הרבה עד שמגיע להפסד מרובה, ומסתמא כלים של כל השנה הפסד מרובה הוא והוי כדיעבד,

ט. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן מג: ענף ז

ואף שהפ"מ הוא מחמת צרוף הרבה קערות דבכל קערה בפ"ע לא היה הפ"מ מ"מ מסתבר שנחשב הפ"מ. וראיה מפורשת מנדה דף ט' שאיכא דאמרי טהרות אפי' שפירושו שנגעה פעמים רבות ומצטרפים להחשב הפ"מ אף שכל נגיעה טימאה רק מעט... ותמוה מאד מה שחידש בתשובת רעק"א סי' מ"ג דכיון דכל קערה בפ"ע אינה הפ"מ אינן מצטרפות להחשב הפ"מ מחמת רבוי הקערות, דמנדה ראייה מפורשת שמצטרפין להחשב הפ"מ. בשלמא מהא דשבת דף קנ"ד דמתיר להניח כרים וכסתות רק במקום הפ"מ ומ"מ מתיר בטעונה כלי זכוכית אף שכל אחד מהכלים אין בו הפ"מ יש לומר משום דהרבה כלים הם בכרך אחד נחשבו כאחד לענין להחשיב הפסד אחד על כרך זה שהוא מרובה אם ישבר. וכן בביצה דף ל"ו שמחשיב משילין פירות הפ"מ אף שכל פרי בפ"ע אין בו הפ"מ יש לומר שהוא מחמת שכל ערימה נחשבת דבר אחד בפירות... אבל מהא דנדה ודאי ראייה דמצטרפין להחשיב הפ"מ דלא כרעק"א.

הפסד מועט השכיח, או של ג' ששואלים ביחד

י. פתחי תשובה יורה דעה סימן לא ס"ק ב

ועיין בתשובת מאור הגולה רבי עקיבא איגר סוס"י מ"ג שכתב שהוא מסופק בכמה עניינים דמקילים בהפ"מ... ובענין דחדא בהמה לא הוי הפ"מ רק ב' וג' הוי הפ"מ אם זהו מקרי הפ"מ או לא כיון דכל אחד בעצמו לא הוי הפ"מ... ומבואר מזה דאם היו הג' בהמות של שלשה בני אדם פשוט דאפילו באו כולם בבת א' לפני המורה וצריך לפסוק על כולם דטריפה, לא הוי הפ"מ ואין להקל.

יא. דעת קדושים מה:א

ובביצים קרושים [שנמצאו בתוך עוף שנשחטה, ואולי הוו סימן טריפה] מסתמא ג"כ יש קלקול באם, ומקילים בלי הפ"מ, כיון ששכיח הרבה בכל יום לפני המורה הפ"מ בזה ולפעמים נשאלין על כמה בבת אחת ולפעמים יחד עשיר ואביון.

יב. ספר איסור והיתר הארוך שער נז סימן י, יא

י – ובימיהם היו בודקין אפי' ודאי דריסה לפי הרא"ש והמרדכי. אבל האידנא דלא בקיאיין בבדיקה...
יא – אבל ודאי כשיש איזה ספק בריאה בסירכות או בבועות אם חוט בשר מקיף, ככה"ג האי שכיח טפי וא"צ בדיקה כ"כ, אלא לעיין בו מי שמבין בו, ובקיאין בהן חכמים והטבחין... וגם מאחר ששכיח כ"כ היה בו הפ"מ אם היינו מחמירין בהן כל פעם:

הפסד מרובה בחפץ של שותפין

יג. פתחי תשובה יורה דעה סימן לא ס"ק ב

ואפשר דה"ה אפי' בהמה אחת והיא של שותפים ואילו היתה של אחד היה הפ"מ רק השתא שהיא של שותפים אין להקל כיון דלכל אחד לא הוי הפ"מ

יד. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת עבודה זרה פרק ב

רבי לעזר בשם רבי חנינה מעשה בספינה אחת משל בית רבי שהיו בה יותר משלש מאות חביות ובדק רבי את כולהון ולא מצא אלא [חבית] אחת שהראשים והשזרות [שדרה] שלה [כלו', של הדגים שבתוכה] קיימין והתיר את כולהון. ר' יעקב בר אחא אמר ר' אסי מקשי לה מסתברא דלא אותה חבית תהא מותרת, ושאר כל חביות יהא אסורו? אלא על ידי עילא [הוא חפש סיבה להתיר המקח שנתקלקלה]. זבינתא [חבית של חגבים] איתקלקלת [ולא היה אפשר לבדוק לסימנים], שאל ר' חגיגי לרבי בא בר זבדא א"ל אין דבר של רבים נאסר.

מכירת דבר שהותר מחמת הפסד מרובה

טו. ש"ך פלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר (בסוף סי' רמב) – כלל ט

כשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר אפילו בשל עובד כוכבים ואפילו במקום שאין הפסד, מפני שעל הרוב יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שנאסר והוי חומרא דאתי לידי קולא, ואף על פי שלפי הנראה לא יבא מזה צד קולא אסור שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים. לפיכך אם הוצרך לאסור מחמת ספק או מחמת חומרא בזה שאין האיסור ברור כשמש, צריך המורה לומר שאין האיסור ברור אלא שאנו מחוייבים להחמיר. וכל שכן אם המורה מתיר בשעת הדחק וכיוצא בו שיאמר לו כן:

טז. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן סה

ואשר אותה נפשו היפה בשאלתו אודות יין שלא הותר אלא בהפ"מ אם יש למנוע מלקדש ולברך עליו בהמ"ז אלא טוב לקדש על הפת ולברך בלי כוס, כבר כתבתי בתשו' אחרת דכל כיוצא בזה לא הותר אלא לבעל היין ובני ביתו משום הפסדו אבל אחרים למה יקנו ממנו לכתחלה וקרוב (ודאי) [לודאי] שמחוייב להודיעם ואם לא הודיעם ומכר סתם אפשר הוה מום במקח וחוזר...